

MEDNARODNA KONFERENCA

NAJPREJ STANOVANJE!

PROGRAM NASTANITVENE PODPORE
ZA BREZDOMNE



LJUBLJANA, 3. NOVEMBER 2008

Mednarodna konferenca:
NAJPREJ STANOVANJE!
PROGRAM NASTANITVENE PODPORE ZA BREZDOMNE

**KRALJI
ULICE**



Uredila: **Maja Kozar**

Prevod norveških povzetkov predavanj: **Darko Čuden**

Ilustracija na naslovnici: **Matilda M. Dobro**

Založilo: **Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice**

Za založbo: **Maja Vižintin**

MEDNARODNA KONFERENCA

NAJPREJ STANOVANJE!

**PROGRAM NASTANITVENE PODPORE
ZA BREZDOMNE**

Tisk: **Tiskarna Vovk**



Podprto s subvencijo Islandije, Lihtenštajna in Norveške preko
Finančnega mehanizma EGP in Norveškega finančnega mehanizma.

LJUBLJANA, 3. NOVEMBER 2008

KAZALO

3	UVOD
4	PROGRAM KONFERENCE
5	PREDAVATELJI IN PREDAVATELJICE
6	KRATKI POVZETKI PREDAVANJ
11	KIRKENS BYMISJON
12	DRUŠTVO KRALJI ULICE
15	STROKOVNO DELO Z BREZDOMNIMI
17	CESTNI ČASOPIS KRALJI ULICE
20	DNEVNI CENTER KRALJI ULICE
23	TERENSKO DELO Z BREZDOMCI
24	UNIVERZA POD ZVEZDAMI
26	PROGRAM NASTANITVENE PODPORE BREZDOMNIM
29	»STARE STVARI V NOvem OBTOKU«

UVOD

V letu 2008 smo v *Društvu za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice* začeli izvajati projekt **Razvijanje praktičnega modela in politike nastanitvene podpore (ang. *resettlement*) brezdomnim ljudem v Sloveniji**. Raziskave s področja brezdomstva ter vsakodnevni stiki z brezdomnimi, ki jih vzdržujemo v okviru društva, so pokazali, da v Sloveniji obstaja **nujna potreba po sistemskem razvoju celostnih programov nastanitvene podpore**, ki bodo brezdomnim omogočali trajno in varno nastanitev kot podlago za vključitev še na druga področja družbenega življenja. Sočasno z razvojem prakse ter celostnih politik na področju nastanitvene podpore brezdomnim je potrebno odpirati javni dialog v zvezi z omenjeno tematiko.

Društvo Kralji ulice v ta namen organizira to konferenco, na kateri bodo predavali gostujoči strokovnjaki in strokovnjakinje s področja razvoja nastanitvene podpore brezdomnim ter predstavili **norveške izkušnje** s tega področja. Prisotni bodo tudi **slovenski strokovnjaki in strokovnjakinje s področja brezdomstva**, ki bodo ob tem razmišljali in razpravljali, kakšne so **potrebe** po razvoju programov nastanitvene podpore za brezdomne v Sloveniji ter v kolikšni meri se lahko pri razvoju programov za prevecijo in soočanje z brezdomstvom v Sloveniji naslanjamo na norveške izkušnje. Konferenco razumemo kot priložnost za **odprtje strokovnega dialoga** o tej tematiki ter za **izmenjavo izkušenj, stališč in vizij v zvezi s temo konference**.

PROGRAM KONFERENCE

NAJPREJ STANOVANJE!

Razvoj nastanitvene podpore za brezdomne

04

8.30–9.00	Registracija udeležencev in prevzem gradiv konference
9.00	Otvoritev konference
9.10–9.30	Špela Razpotnik: BREZDOMSTVO V SLOVENIJI – STROKOVNI IZZIVI
9.30–10.30	Marit Nybø: POT DO STALNE NASTANITVE (The pathway to a permanent home): Norveška nacionalna strategija za preprečevanje in soočanje z brezdomstvom. Politika, strategija in norveški socialni sistem.
10.30–11.00	Odmor s kavo in čajem
11.00–12.00	Marit Nybø: NAJPREJ STANOVANJE (Housing first): Pravica do nastanitve kot osnovne človekove potrebe ne glede na način življenja. Vrednote in odnos.
12.00–13.00	Kosilo
13.00–14.00	Unni Sandodden: SKUPNOSTNI VIRI (Community resources): Podpora ljudem v njihovih domovih.
14.00–15.00	Stein Roald Rognmo: KONTROLA, POMOČ ALI PODPORA? Vloga strokovnih delavcev in delavk v stanovanjih.
15.00–15.30	DISKUSIJA: Izzivi, s katerimi se soočamo na področju nastanitvene podpore. Vprašanja in odgovori predavateljev.
15.30–16.00	ODZIVI KOMENTATORJEV IN KOMENTATORK (Milan Krek, Jožka Hegler, Boris Kosec in drugi) na temo »Slovenska praksa in norveški model – potrebe, možnosti, vizije«
16.00	Zaključek konference

PREDAVATELJI IN PREDAVATELJICE:

Špela Razpotnik: doktorica socialne pedagogike, zaposlena na Pedagoški fakulteti v Ljubljani ter sodelavka društva Kralji ulice, vodja projekta Razvoj nastanitvene podpore za brezdomne.

Marit Nybø: menedžerka programa ByBo, ki deluje na področju izvajanja in razvoja nastanitvene podpore znotraj organizacije Kirkens Bymisjon Oslo.

Unni Sandodden: socialna delavka, zaposlena v organizaciji Kirkens Bymisjon Oslo, predstavnica skupine za terensko delo, ki podpira ljudi v njihovih domovih, nastanitvah.

Stein Roald Rognmo: medicinski brat, vodja programa podprte nastanitve za ljudi z dvojnimi diagnozami v organizaciji Kirkens Bymisjon Oslo.

05



KRATKI POVZETKI PREDAVANJ

Špela Razpotnik:

BREZDOMSTVO V SLOVENIJI – STROKOVNI IZZIVI

Prispevek oriše trenutno situacijo na področju brezdomstva v Sloveniji in se osredotoči na izzive, ki jih obstoječa situacija predstavlja predvsem stroki, pa tudi oblikovalcem politik, raziskovalcem na tem področju in pa širši javnosti. Avtoričino izhodišče je raziskovalno in praktično delo na področju brezdomstva in z brezdomnimi, povezano z ustanavljanjem ter razvojem Društva za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice. Gre za projekt, pri katerem avtorica skupaj z mnogimi drugimi strokovnjaki, prostovoljci, študentkami in študenti ter nenazadnje brezdomnimi, zadnjih nekaj let (od 2004 dalje) intenzivneje deluje.

Brezdomstvo je pojav, ki pri nas pridobiva na obsegu, vidnosti in alarmantnosti prav v tranzicijskih časih, to je od leta 1990 dalje, sočasno s slabljenjem in razkrajanjem mnogih formalnih in neformalnih varovalnih sistemov. Trenutni položaj, ko širjenju obsega pojava z določenim časovnim zamikom sledi tudi širitev obstoječih oblik reševanja te problematike, lahko razumemo kot vmesno obdobje, ko oslabljenih varovalnih sistemov še niso dovolj kakovostno in ažurno nadomestili novi – skupnostne, civilne in državne oblike odzivanja na vse večje število izključenih na vse več področjih. Tako je pojav brezdomstva povezan s širšimi družbenimi procesi in ga je nemogoče obravnavati in misliti ločeno od drugih demografskih, ekonomskih, političnih in drugih družbenih tokov.

Za naš prostor je glede na evropske klasifikacije ter priporočila (ETHOS) še vedno značilno ozko definiranje in pojmovanje brezdomstva. Slednje je povezano z relativno mladostjo pojava (saj se šele v zadnjem času soočamo z njegovim porastom in diverzifikacijo njegovih pojavnih oblik), s tem pa tudi s pomanjkanjem ustreznih mehanizmov merjenja, dolgoročnih raziskav in posledično oprijemljivih podatkov in analiz stanja, ki bi bile lahko kolikor toliko trdna osnova za delovanje. Zaradi dinamičnosti socialne stvarine pa sta trdna definicija in dolgoročno zbiranje podatkov, ki bi bilo neposreden odraz stanja, seveda iluzija; tudi dobro primerljivi podatki na nacionalnem ali evropskem nivoju so za nas oddaljen cilj. Po drugi strani lokalne posebnosti in princip delovanja od spodaj navzgor (izhodišče so ljudje in njihove potrebe, politike morajo biti odziv na konkretne potrebe) zahtevajo posebno senzibilnost tako ob prenašanju definicij in pristopov merjenja kot tudi ob prenašanju modelov dobre prakse s tujine. Zbiranje podatkov ter širše, raziskovanje brezdomstva, naj bi torej bilo podlaga oblikovanju politik. Zato je pomembno, da je le-to obenem čim bolj celovito, senzibilno na spremembe v družbi, ter nenazadnje, da ne spregleda svoje glavne vloge, ki je odražati potrebe konkretnih ljudi (kljub njihovi heterogenosti, nestanovitnosti in razpršenosti).

V nadaljevanju avtorica predstavi glavne izsledke nedavne raziskave o brezdomstvu v Ljubljani. Raziskovalna naloga, ki jo je v letih 2005–2006 naročila in financirala MOL, je zajemala:

- anketiranje ljubljanskih brezdomcev;
- opis obstoječe institucionalne mreže;
- oceno obsega brezdomstva;
- razvoj inovativnega akcijskega projekta – cestnega časopisa;
- medijske reprezentacije brezdomstva v slovenskih medijih;
- dojemanje brezdomstva s strani širše javnosti;
- samopredstavitev brezdomcev – študije primera.

Področje raziskovanja brezdomstva v Ljubljani in širše odpira vpogled v mnoge vidike in pojavne oblike socialne izključenosti, saj se na področju brezdomstva prepletajo številne problematike – socialne, ekonomske, zdravstvene, materialne, odnosne ... Četudi ljudje z izkušnjo brezdomstva niso homogena skupina, ampak še kako raznolika, pa lahko najpogostejša področja z brezdomstvom povezane problematike strnemo v spodnje alineje:

- revščina, obubožanost, zadolženost;
- osamljenost, pomanjkanje socialnih mrež;
- odsotnost statusov, pomanjkanje moči;
- dolgotrajna nezaposlenost, podkvalificiranost;
- izkušnje institucionalizacije (v kazenskih, zdravstvenih in drugih ustanovah);
- zlorabe v otroštvu, travmatični dogodkov;
- medgeneracijsko vztrajanje socialne izključenosti in/ali brezdomstva;
- demoraliziranost;
- zdravstvene težave (kronične bolezni, invalidnost, težave v duševnem zdravju, zasvojenosti, dvojne diagnoze) in
- mnoge sekundarne posledice brezdomskega načina življenja, kot so zdravstvene težave, stigma, kriminaliziranost načina življenja ipd.

Morda najprebojnejši vidik omenjene raziskave je bil njen akcijski del, ki je ciljno združil raziskovalce s samimi uporabniki – brezdomnimi in pa z raznolikimi akterji, povezanimi z brezdomstvom pri nas in v tujini (strokovnimi in laičnimi delavci, oblikovalci politik, predstavniki medijev, zainteresirano javnostjo). Sodelovanje v skupnih projektih nudi z vidika raziskovalcev vpogled v subjektivni svet raziskovanih, njihova participacija je lahko emancipatorna sama po sebi, vsekakor pa raziskovalcem in oblikovalcem politik ta vpogled nudi možnosti realizacije konkretnih praktičnih modelov, odzivov na pereče potrebe posameznikov ali, gledano z druge strani, na sistemske manjke.

V primerih posameznih ljudi je uporabnih mnogo možnih pristopov delovanja, skupni temelj vsem pa je gojenje odnosov enakovrednosti in preko tega pridobivanje izkušenj, ko posameznik iz položaja objekta (ko nekdo dela z njim, je obravnavan) vse bolj prestopa na stran enakopravnega in enako močnega subjekta. Pomembna spremenljivka je kontinuiteta teh odnosov, ki lahko sčasoma ustvari občutek vzajemne varnosti, iz katere je mogoče graditi morebitne spremembe. Niso pa spremembe posameznikov pri soočanju z brezdomstvom bistvene. Bistveno je odpiranje socialnih – realnih in simbolnih prostorov tovrstne varnosti, kjer bodo tudi socialno izključeni ljudje lahko udeleženi svoje potrebe, želje, zamisli, se izražali, srečevali in tkali vezi v varnem, toplem in sprejemajočem okolju, spremembe so pri tem pogosto stranski učinki kakovostnejših medsebojnih odnosov. Vse povedano nas vodi k temu, da mora biti delo na področju brezdomstva zasnovano kar se da celostno, strokovno in kontinuirano.

Razvijanje praktičnega modela in politike nastanitvene podpore (resettlement) brezdomnim ljudem v Sloveniji je nastalo na podobnih temeljih celostnega strokovnega pristopa in kot logična nadgradnja že obstoječih programov dela v našem prostoru. Namen projekta je presegati parcialnost reševanja večdimenzionalnega problema brezdomstva in socialne izključenosti, in sicer z ustreznim povezovanjem, uskladitvijo ter nadgraditvijo obstoječih ukrepov in programov in s poudarkom na oblikovanju strokovnih smernic za razvoj in aplikacijo celostnega modela nastanitvene podpore v Sloveniji s sooblikovanjem lokalne in nacionalne politike na področju socialnega varstva.

V zadnjih nekaj letih se je na področju Slovenije razvilo in uveljavilo kar nekaj programov, ki se soočajo s problematiko brezdomstva. Izkazala se je nujnost profesionalizacije tega področja, saj gre za delo s populacijo ekstremno izključenih z nakopičenimi težavami. Naloga, ki se je moramo lotiti, je tudi sistematično raziskovanje pojava in ustrezno dopolnjevanje definicij. Pomemben izziv za politike na področju brezdomstva je načelo omogočanja najprej varne in ustrezne nastanitve vsem, kot izhodišče za reševanje njihovih raznolikih težav, potreb, stisk. S tem je povezano tudi širjenje oblik podpore raznolikim podskupinam izključenih, vključno s širjenjem ponudbe nastanitvenih oblik. Kontinuum nastanitvene podpore se mora širiti v skladu s specifikami posameznih ciljnih skupin (npr. ostareli brezdomci, ljudje po odpustu iz različnih institucij, ljudje z dvojnimi diagnozami, ciklični in kronični brezdomci ...), iskati moramo rešitve, ki bodo izhajale iz potreb posameznih ciljnih skupin in bodo torej tem tudi strokovno prilagojene. Preventivno delovanje na področju brezdomstva pa pomeni zagotavljanje stabilnosti celotni populaciji v času negotovosti (varno stanovanje, redni dohodki, socialna vključenost, zagotovljena potrebna podpora) in pa splošno večanje kohezije in solidarnosti oziroma manjšanje socialne distance med ljudmi z odpiranjem prostorov za medsebojno spoznavanje, sodelovanje in izmenjavo.

Špela Razpotnik, Pedagoška fakulteta v Ljubljani, Kardeljeva pl. 16, 1000 Ljubljana
spela.razpotnik@guest.arnes.si

Marit Nybø:

POT DO STALNE NASTANITVE

Norveška je socialno močna in bogata dežela z mnogimi potenciali. Kljub vsemu ji brezdomstvo predstavlja problem. Norveška v zadnjih letih razvija strategijo, s katero se bori proti brezdomstvu, z imenom – Na poti do lastnega stanovanja. Ta strategija ugotavlja, da imajo vsi pravico do varnega in kakovostnega stanovanja, in postavlja konkretne standarde za skupne cilje. Tako bi morali na primer vsi najkasneje tri mesece prej, preden odslužijo kazen ali preden se jim izteče zdravljenje, vedeti, kje bodo stanovali potem.

Ob zadnjem štetju je bilo na Norveškem okrog 5.000 brezdomcev. Kakšna je na Norveškem definicija brezdomstva in kdo je brezdomec?

Den norske Husbanken (Norveška stanovanjska banka) ima usklajevalno odgovornost in igra pomembno vlogo pri tem delu. Kakšne so njene naloge?

Na kakšne načine se Kirkens Bymisjon (Cerkveni mestni misijon) bori proti brezdomstvu?

Marit Nybø:

NAJPREJ STANOVANJE

Družbena stališča in vrednote se preverjajo v prizadevanjih, kako se boriti z revščino in brezdomstvom. Naj bosta stanovanje in dom temeljna pravica ali dobrina, ki si jo moramo zaslužiti? Naj bo pravica do stanovanja odvisna od življenjskega stila in obnašanja? Kje naj živijo brezdomci in brezdomke in kdo naj o tem odloča?

S kakšnimi predsodki in stališči se srečujejo brezdomci in drugi, ki želijo vzpostaviti sistem stanovanj in socialne gradnje? Na kakšen način spreminjati stališča v družbi?

Marit Nybø, Kirkens Bymisjon, Tollbugata 3, 0152 Oslo, Norway
marit.nybo@skbo.no

Unni Sandodden:

SKUPNOSTNI VIRI

Opis, kako poteka vsakdanjik v majhni stanovanjski soseski v Oslo s številnimi mestnimi stanovanji. Stanovanja se dodeljujejo tistim, ki se znajdejo v težavah: osebam, ki imajo nizke dohodke, ki so odvisne od drog ali imajo duševne težave.

Metode dela so opolnomočanje, izkoriščanje potencialov in celostno socialno-stanovanjsko delo. Temeljno vodilo je celostno osredotočanje na stanovanjsko okolje in vsakega človeka, ki je del tega okolja ter na trajnostno stanovanjsko okolje.

Oblike dela: delo v stanovanjskem okolju, reševanje konfliktov, skupinsko delovanje in individualno spremljanje. Kako odpreti in voditi center v bližnjem okolju v gosto naseljenem stanovanjskem okolju?

Skupinsko delovanje: Kdo v stanovanjskem okolju ima skupne interese – kako pomagati pri njihovem povezovanju, tako da bodo drug drugemu v pomoč? Pritožbe in konflikti: Kako reševati ta problem v stanovanjskem okolju? Posredovanje, hišni sestanki, pogovori.

Individualno spremljanje: Kako pomagati stanovalcem z različnimi potrebami, tako da bodo stanovali oziroma bivali kar najbolje? Praktična pomoč, sodelovanje pri različnih dejavnostih, usklajevanje in povezovanje, pomoč pri izpolnjevanju formularjev in telefoniranju.

Delo v stanovanjskem okolju: Kako usklajevati in pripravljati različne skupnostne akcije v stanovanjskem okolju? Brezplačno delo za skupnost, zbori stanovalcev, usmerjanje.

Unni Sandodden, Kirkens Bymisjon, Tollbugata 3, 0152 Oslo, Norway
unni.sandodden@skbo.no

Stein Roald Rognmo:

KONTROLA, POMOČ ALI PODPORA?

Vloga zaposlenega osebja v podprti stanovanjih.

Na številki 4 v ulici Schandorfsgata živi 11 stanovalcev. Vsak ima svoje enosobno stanovanje s kopalnico in kuhinjo. V stanovanju odločajo stanovalci, v pisarni odločamo zaposleni. V programu je zaposlenih sedem ljudi, ki izvajajo tudi nočna dežurstva.

Dve zgodbi:

- Kaj se je zgodilo z A-jem?

Vsi lahko stanujejo! – Zgodba o tem, kako odločilno je stanovanje.

- Povsem navaden dan v službi

Zaposleni v stanovanju imajo veliko različnih nalog in vlog. Kako poteka običajen dan; kakšne naloge, dogovori in izzivi nas čakajo vsak dan v službi?

Stein Roald Rognmo, Kirkens Bymisjon, Tollbugata 3, 0152 Oslo, Norway
stein.roaldrognmo@skbo.no

KIRKENS BYMISJON (CERKVENI MESTNI MISIJON)

KRATKA PREDSTAVITEV ORGANIZACIJE

Srce v središču mesta

Cerkveni mestni misijon deluje v mestu Oslo. Večina mestnih prebivalcev živi dobro, se lepo razvija in ceni, kar jim mesto ponuja. Mnogi pa živijo v osamljenosti in revščini in nimajo občutka pripadnosti. Tudi to je vidik življenja v glavnem mestu.

Cerkveni mestni misijon želi spoznavati tiste, ki so v množici osamljeni, videti posameznika, mu pomagati in ga podpirati, kadar se mu to zdi potrebno. Z dejanji bi rad prispeval svoj delež k temu, da bi ljudje imeli občutek, da so zaželeni in spoštovani.

Cerkveni mestni misijon je glavna diakonska organizacija. Zaposluje več kot 1.300 ljudi, približno toliko je tudi prostovoljcev, v več kot 40 različnih organizacijah in projektih v Oslo in okolici.

Naše delo obsega skrb za starejše, za ljudi z duševnimi težavami, za problematične otroke in mladostnike, pomoč zasvojenim z drogami, prostitutkam, nezaposlenim in ljudem, okuženim z virusom HIV in obolelim za aidsom. Prav tako prirejamo akcije na prostem in skrbimo za duhovno oskrbo v lastnem cerkvenem središču, v večetnični oselski četrti Tøyen.

Večino teh dejavnosti izvajamo v tesnem sodelovanju z lokalnimi in državnimi oblastmi in celo v njihovem imenu. Zato skoraj 85 odstotkov finančnih sredstev prejemo iz uradnih proračunov.

www.bymisjon.no

DRUŠTVO KRALJI ULICE

Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice je samostojna nevladna humanitarna organizacija z nepridobitnimi cilji, ki je bila formalno ustanovljena septembra leta 2005.

Društvo združuje strokovnjake in strokovnjakinje ter druge posameznike in posameznice, ki se ukvarjajo z brezdomstvom in z njim povezanimi situacijami, pojavi ter posamezniki in posameznicami, ki brezdomstvo in s tem povezano socialno izključenost doživljajo. To pomeni, da skrbimo za proučevanje, spoznavanje in raziskovanje brezdomstva, za preprečevanje brezdomstva, za izboljševanje življenjskih pogojev brezdomcev in brezdomk, za razvoj praktičnih oblik dela na področju brezdomstva ter za publicistično dejavnost na tem področju.

Programi, ki jih izvaja društvo Kralji ulice, so namenjeni brezdomnim in drugim socialno izključenim skupinam prebivalstva. Brezdomnim nudimo strokovno pomoč in podporo pri vključevanju v formalne in neformalne oblike pomoči ter omogočamo in povečujemo dostopnost do družbenih virov.

Društvo deluje v smislu **zmanjševanja osebne, socialne, ekonomske, pravne škode** ter **dodajanja moči**, hkrati pa preko cestnega časopisa **osvešča širšo javnost** in **promovira lokalno, družbeno delovanje** na področju brezdomstva.

Program Kralji ulice je inovativen – in čeprav deluje z nizkopraznim pristopom, hkrati razvija **pozitivne vizije** ter spodbuja možnost prenehanja brezdomstva. Usmerjen je v **celostno** (holistično) reševanje brezdomske problematike, saj deluje na **individualnem, skupnostnem in družbenem nivoju**. Je poskus vzpostavljanja komunikacije brezdomnih s širšo javnostjo ter poskus njihovega konstruktivnega vključevanja v širšo javnost.



Kralji ulice na izletu v Izoli

V društvu kontinuirano izvajamo naslednje dejavnosti:

- mesečno izdajanje cestnega časopisa Kralji ulice;
- dnevni center za brezdomce;
- Univerza pod zvezdami – socialnokulturne in izobraževalne skupine in delavnice;
- terensko delo;
- program nastanitvene podpore za brezdomne;
- humanitarna posredovalnica rabljenih predmetov (v razvoju);
- prostovoljno delo in vodenje prostovoljcev;
- usposabljanje strokovnjakov na področju brezdomstva;
- vključevanje v različne oblike zaposlovanja;
- mreženje ter mednarodno sodelovanje.

Naloge društva Kralji ulice so:

- predstavljati širši javnosti življenje brezdomnih in njihovo kulturo z namenom vzpostavljanja odprtega dialoga o brezdomski problematiki in spodbujanja solidarnosti z njimi;
- opolnomočanje in zagovorništvo brezdomnih in sorodnih ogroženih družbenih skupin;
- delovanje v smeri izboljševanja življenjskih pogojev brezdomcev in brezdomk;
- razvijanje strokovnih in znanstvenih izhodišč delovanja na področju brezdomstva;
- razvijanje metod in tehnik praktičnega dela na področju brezdomstva;
- uveljavljanje strokovnih spoznanj v zvezi z brezdomstvom v razvijanju in uresničevanju socialne, zdravstvene, izobraževalne, kriminalne politike in drugih politik;
- obveščanje javnosti o dosežkih, možnostih in spoznanjih o delovanju na področju brezdomstva;
- uveljavljanje poklicnih standardov, poklicne etike ter poklicne avtonomije pri delu z brezdomnimi in socialno izključenimi;
- razvijanje in spodbujanje interdisciplinarnega dela in povezovanja različnih strok pri obravnavanju problematike socialno prikrajšanih skupin prebivalstva;
- razvijanje sodelovanja, izmenjava informacij in izkušenj ter drugo povezovanje posameznikov in organizacij, ki se ukvarjajo z delom na področju brezdomstva na nacionalni in mednarodni ravni;
- prirejanje strokovnih srečanj ter oblik nadaljnjega usposabljanja v obliki posvetovanj, seminarjev, konferenc, kongresov, predavanj in drugih načinov;
- izdajateljska dejavnost, publiciranje in spodbujanje založniške dejavnosti na področju brezdomstva;
- razvijanje in pospeševanje raziskovanja na področju brezdomstva ter sorodnih strokovnih in znanstvenih področjih;

- izvajanje različnih projektov dela na področju brezdomstva, predvsem takih, ki imajo inovativen ali modelni značaj, ki pomenijo razvijanje mednarodnega strokovnega sodelovanja, pri katerih se strokovno uveljavljajo nove izvajalske skupine, ali ki v pomembni meri vključujejo razvoj novega znanja in njegov prenos v prakso.

Osnovni cilji programa Kralji ulice so:

- vključevanje brezdomnih v družbeno odmevno in sprejeto dejavnost ustvarjanja časopisa ter omogočanje njihove družbene, kulturne in ekonomske participacije;
- spodbujanje vključevanja čim večjega števila brezdomnih v dejavnosti programa (doseganje t. i. skritih in najbolj socialno izključenih delov populacije);
- preventivno delovanje – preprečevanje brezdomstva preko procesov informiranja, seznanjanja in osveščanja javnosti o brezdomstvu;
- usposabljanje brezdomnih in drugih socialno izključenih za boljši dostop do družbenih virov, družbenega vključevanja, vključno z vstopom na trg dela in stanovanj;
- razvijanje oblik zaposlovanja brezdomnih in spodbujanje razvoja socialnega podjetništva;
- spodbujanje oblik samopomoči in samoaktivacije brezdomnih;
- vključevanje brezdomnih v kulturnosocialne dejavnosti (aktivnost in uspeh kot temelj pozitivnejše samopodobe);
- destigmatizacija in dekriminalizacija brezdomskega načina življenja;
- približevanje brezdomnim na njihovem teritoriju – na ulici – s terenskim delom, za boljše prepoznavanje njihovih potreb ter za nudenjem pomoči na terenu;
- približevanje brezdomske kulture in tematik širši javnosti skozi različne oblike dialoga;
- usposabljanje strokovnjakov in spremljanje prostovoljcev na področju brezdomstva;
- vzpostavitev strokovno podprtih nastanitev kot prehod k samostojni nastanitvi, proces »udomljanja« (program nastanitvene podpore za brezdomne);
- omogočanje samorefektivnosti ter vzpodbujanje solidarnosti med brezdomci;
- spreminjanje družbenega odnosa do brezdomstva v smeri razvoja solidarnosti in vzpostavljanja ugodnejših pogojev v skupnosti za vključevanje brezdomcev vanjo;
- povezovanje s podobnimi programi v tujini in razvoj sodelovanja s strokovnjaki.

V društvu Kralji ulice se povezujemo s sorodnimi organizacijami, ki delujejo na področju brezdomstva, revščine, odvisnosti in s tem povezanimi pojavi, saj menimo, da **povezovanje in kontinuirano sodelovanje** omogočata izmenjavo izkušenj, mreženje, pretok informacij ter združevanje v neformalne iniciative. Uspešno razvijamo sodelovanje s številnim vladnimi in nevladnimi organizacijami, ki delujejo na področju brezdomstva. Z njimi izmenjujemo koristne informacije, pomagajo nam priti v stik s potencialnimi uporabniki našega programa, pomagajo nam pri distribuciji časopisa,

razdeljevanju humanitarne pomoči, njihove programe predstavljamo v časopisu. Prav tako smo se povezali s tujimi sorodnimi organizacijami – jih obiskovali in na ta način prenašali modele dobrih praks iz tujine. Udeležili smo se tudi nekaj mednarodnih konferenc in predstavljali naš program dela s socialno izključenimi kot primer dobre prakse.

Sestajamo se tudi z drugimi **interesnimi skupinami**, ki jih zanima brezdomstvo (šole, krožki, domovi upokojencev, četrtne skupnosti), jim predstavljamo svoje delo in izkušnje pri delu z brezdomnimi. Omogočimo jim tudi izvajanje najrazličnejših projektov, skupnostnih akcij, v katerih sodelujejo in se povezujejo ljudje z raznolikimi socialnimi, ekonomskimi ozadji (npr.: Kuhajmo z brezdomci, šahovski in nogometni turnir ...).

Kralji ulice smo član slovenske mreže nevladnih organizacij za boj proti revščini **RISI** (v nastajanju), ki je tudi članica Evropske mreže za boj proti revščini (**EAPN**), član Mednarodne zveze cestnih časopisov (**INSP**) ter član mednarodne zveze **FEANTSA** (Evropska federacija organizacij, ki delujejo na področju brezdomstva).

V letu 2007 je **Fundacija ERSTE** prvič razpisala nagrado, ki podpira najboljše in najbolj inovativne projekte v državah srednje in jugovzhodne Evrope na področju programov, ki krepijo stabilne, varne in pravične družbe in vključujejo prikrajšane, ranljive skupine in ljudi s posebnimi potrebami. Društvo Kralji ulice se je uvrstilo med **10 najboljših projektov**, izbranih izmed 402 prijavljenima organizacijama.

Programe Društva Kralji ulice sofinancirajo: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Mestna občina Ljubljana, Fundacija invalidskih in humanitarnih organizacij, Urad RS za mladino, Urad RS za enake možnosti, Urad vlade za komuniciranje, Zavod RS za zaposlovanje in Evropski socialni sklad, Ministrstvo za kulturo, Movit – Mladi v akciji, Finančni mehanizem EGP in Norveški finančni mehanizem ter donatorji.

STROKOVNO DELO Z BREZDOMNIMI

V društvu Kralji ulice ponujamo **sprejemanje, aktivacijo in participacijo** kot socialno-pedagoška strokovna izhodišča za delo z brezdomnimi – s predpostavko, da imajo posamezniki pri sebi potenciale moči in ustvarjalnosti, ki lahko v spodbudnem okolju in z dodajanjem moči postanejo pomembna dobrina ne le za njih, pač pa za skupnost kot celoto. Osnovna drugačnost programa je v tem, da zapolnjuje očiten primanjkljaj **možnosti za lastno aktivacijo brezdomnih**, kar predstavlja tudi najbolj pogost očitek javnosti brezdomnim.

Delujemo **po načelu majhnih korakov**, kar omogoča slehernemu uporabniku, da doživi (vsaj majhen) uspeh, kar pa je osnova, na kateri lahko potem gradimo zaupanje in delovni odnos. Uporabnike sprejemamo takšne, kakršni so, in izhajamo iz njihovih potreb in želja – torej dodajamo moč tam, kjer sami izrazijo potrebo.

Zaradi težnje k **strokovnosti, inovativnosti in vseživljenjskemu izpopolnjevanju** smo učeči se tim delavcev, ki želi pri delu z eno najbolj ranljivih skupin naše družbe dosegati in ohranjati standarde strokovnosti. Obseg brezdomstva v Sloveniji za zdaj ni tako velik, da ga z učinkovitim in celovitim delovanjem ne bi bilo mogoče uspešno zamejiti kljub vsesplošnemu širjenju tveganj in ogroženosti.

V društvu se trudimo **vztrajno in diferencirano podpirati** brezdomne v njihovem življenjskem razvoju – izhajajoč iz njihovih **individualnih posebnosti in možnosti** ter predvsem na osnovi zaupnega in dovolj varnega odnosa med strokovnjaki in uporabniki. Pri delu izhajamo iz doživljanj in motivacij uporabnikov – gradimo odnose in dogovore na področjih, kjer uporabniki sami izražajo potrebe, ter na podlagi **zaupanja in sodelovanja**.

Nizkopražno delo z brezdomnimi izhaja iz uporabnikov, njihovih potreb in sprejemanja njihovega načina življenja. Izhaja iz skupnega dela z njimi – torej z vključevanjem brezdomnih. Brezdomnim nudi **sprejemanje tukaj in zdaj** (kakršni so, brez teženj po spremembah ali pogojevanju – kar je prvi pogoj, da se nekdo poda na pot spremembe), široko paleto možnosti za aktivno preživljanje časa in pridobivanje pozitivnih izkušenj, hkrati pa podporo, spremljanje, zagovorništvo, informiranje, svetovanje.

Spoštujemo in podpiramo uresničevanje **pravic** uporabnikov do:

- sprejemanja odločitev (glede sprejemanja pomoči, informacij), zato sta vključitev in sodelovanje v programu prostovoljna;
- možnosti izbire različnih oblik pomoči oziroma informiranja o virih pomoči;
- varovanja osebnih in zaupnih podatkov o njih;
- dostopnosti pomoči ne glede na biološke, osebnostne, statusne, nacionalne, verske, ideološke in politične razlike;
- tega, da jih strokovni delavci in prostovoljci sprejemamo takšne, kot so, pri delu z njimi pa se opiramo na pozitivne dejavnike njihove življenjske situacije;
- informiranosti o možnostih in omejitvah pričakovane pomoči;
- možnosti ugovora in pritožbe v zvezi s potekom in učinkovitostjo pomoči.

V skladu s specifikko brezdomske populacije pri našem delu razvijamo in upoštevamo naslednja **načela**:

- načelo participacije in skupnega dogovarjanja, postavljanja ciljev, vsebin dogovorov in načinov njihovega uresničevanja;
- načelo majhnih korakov in postopnosti zastavljanja ciljev;
- načelo realističnih (dovolj majhnih) pričakovanj uporabnikov, ki omogočajo, da skoraj vsak uporabnik doživi (vsaj majhen) uspeh, na osnovi katerega se lahko gradita nadaljnje zaupanje in sodelovanje (to pomeni, da z uporabnikom – v optimalnem primeru – spet in spet nadaljujemo sodelovanje, čeprav mu pri izpolnjevanju zastavljenih ciljev spodleti);

- načelo vključevanja uporabnikov v čim več oblik in ravni sodelovanja v okviru programa;
- načelo izhajanja iz doživljanj in motivacij uporabnikov, kar pomeni graditi odnose in dogovore na tistih področjih, na katerih uporabniki sami izražajo potrebe;
- načelo kontinuiranosti odnosa – vzpostavljanje stalnosti v odnosu oziroma v ponudbah sodelovanja in pomoči;
- načelo spodbujanja odgovornosti, lojalnosti in delovnih navad;
- načelo spontanosti, »lovjenja« spontanosti trenutkov za skupinsko in individualno delo ter prepoznavanje in »izkoriščanje« ugodnih razpoloženj in pripravljenosti za delo;
- načelo dela v skladu z aktualnimi prioritetami uporabnikov v realnem času in prostoru (tu in zdaj);
- predvsem pa načelo vzpostavljanja pozitivnih vizij, (ožje) delovnih in (širše) življenjskih; gojenje in ohranjanje upanja v odpiranje novih življenjskih možnosti.

CESTNI ČASOPIS KRALJI ULICE

Ulični oziroma cestni časopisi so se v zadnjih desetletjih razvili v več državah. Skupni so jim: inovativnost, pristop nizkega praga, omogočanje ekonomske, socialne in kulturne participacije družbeno izključenih ter hkratno naslavljanje brezdomnih in širše družbe. Gre za **inovativni akcijski projekt dela z brezdomnimi, ki spodbuja njihovo aktivacijo in participacijo**.

Začetek projekta Kralji ulice sega v leto 2004, ko je skupina raziskovalcev – visokošolskih pedagogov ter študentov socialne pedagogike na Pedagoški fakulteti v Ljubljani v okviru predmeta Delo z brezdomci izvedla projekt terenskega dela, ki se je zaključil s projektom *24 ur bivanja z brezdomci*. Špela Razpotnik in Bojan Dekleva sta v letih 2005 in 2006 izvajala raziskovalno nalogo *Problematika brezdomstva v Ljubljani*, v okviru katere sta na osnovi vzpostavitve obsežnih terenskih izkušenj in navezanih stikov z brezdomnimi izvedla akcijski pilotski projekt – brezdomski oziroma cestni časopis. Leta 2005 je tako izšla prva, poskusna številka Kraljev ulice. Idejo cestnega časopisa so tako brezdomni kot širša javnost zelo pozitivno sprejeli. Tako je prva številka v treh ponatisih izšla v skupaj 2.600 izvodih in v prodajo pritegnila 62 prodajalcev. Navdušenje, pripravljenost sodelovati in zaupanje, ki so ga izkazali brezdomni, ter dober odziv bralcev in širše javnosti so prispevali k odločitvi, da se je projekt izdajanja časopisa nadaljeval in razvijal. Od leta 2006 časopis izhaja kot mesečnik.

Do novembra 2008 je društvo Kralji ulice izdalo 30 števil **cestnega časopisa Kralji ulice**, dva **Ulična kraljedarja**, tematski stripovski prilogi **Street S-trip-nik I** (dvojni ponatis) ter **Street S-trip-nik II**, več informativnih letakov ter knjigo Franja Frančiča **Meseno spoznanje**.

Kralji ulice izhajajo mesečno v nakladi do 10.000 izvodov, ki jih prodajalci prodajajo predvsem v Ljubljani, vendar tudi v Mariboru, Slovenski Bistrici ter na Primorskem. V sodelovanju z Območnim združenjem Rdečega križa Koper in Projektom Morje se je pričel razvijati projekt PLOB (**Prijateljstvo ljubljanskih in obalnih brezdomcev**), katerega namen je razširiti distribucijsko mrežo tudi na Obalo ter v prihodnosti na tem območju vzpostaviti dnevni distribucijski center.

Vsebinska rdeča nit časopisa je brezdomstvo in življenje na ulici, socialna izključenost; obravnava pa tudi številne druge tematike, kot so odvisnosti, kriminalizacija, nasilje, socialna izrinjenost, zaposlovanje, družinska in odnosna problematika, socialne službe in službe pomoči ipd. Vsebinsko ponuja časopis širok nabor zgodb, anekdot, pripovedi, refleksij, razmišljanj, slikovnega gradiva, pesmi, strokovnih prispevkov, poročil in drugih gradiv, ki iz različnih zornih kotov in prve roke osvetljujejo brezdomstvo pri nas. Večino člankov prispevajo brezdomni, ostalo pa drugi avtorji, ki se zanimajo za omenjeno problematiko ali se z njo strokovno srečujejo. Tako časopis ponuja tudi strokovno in kulturno-umetniško refleksijo pojava brezdomstva ter o njem vzpostavlja odprt dialog v širši javnosti.

Z **avtorji prispevkov** vzdržujemo redne stike, se pogovarjamo o njihovih prispevkih in sodelovanju v prihodnje. Bolj aktivne sodelavce glede na njihove interese vključujemo v pokrivanje različnih stalnih rubrik v časopisu in jih kot novinarje pošljemo na različne kulturne dogodke, katerih recenzije potem napišejo za časopis. Nudimo jim pomoč pri izvedbi nalog, spremljanje ter učenje uporabnih novinarskih in računalniških veščin.

Redno se sestaja tudi **uredniški odbor**, ki je sestavljen iz prodajalcev, ustvarjalcev, strokovnih sodelavcev in prostovoljcev. V tej delovni skupini obravnavamo prispevke, ki iz različnih virov prispejo na naš naslov, in o možnostih njihove objave v časopisu, predlagamo teme za naslednje številke časopisa, razporejamo naloge in obveznosti.

Na **sestankih aktiva prodajalcev** predstavnik prodajalcev redno poroča o poteku prodaje, diskutira se o predlogih za izboljšanje načinov prodaje, kontrole in upoštevanja pravil prodaje. Obravnava se tudi primere morebitnih kršitev pravil prodaje ter medsebojne spore med prodajalci (predvsem glede lokacij prodaje).



Prodajalca Kraljev ulice na demonstracijah

foto: Manša Bertonec

Ulična prodaja cestnega časopisa zagotavlja brezdomnim in socialno izključenim ljudem: **legitimni vir zaslužka, pozitivno izkušnjo plačanega dela**, ki jim pomaga pri izboljšanju samopodobe, priložnost za pridobivanje **delovnih navad, izkušenj ter veščin**, ki jim **olajšajo dostop do družbenih virov** in njihovo ponovno **vključevanje v družbo**. Vključevanje v prodajo časopisa ponuja alternativo beračenju ali drugim družbeno manj sprejemljivim načinom pridobivanja denarja oziroma preživetja. Ker je pri dolgotrajno izključenih posameznikih utopično pričakovati nenadno spremembo ali socialno mobilnost, je oblika aktivnosti, ki sprejema njihov življenjski položaj in se odvija v njim znanem okolju, pogosto edina alternativa beračenju in/ali nelegalnemu pridobivanju zaslužka. Sodelovanje pri cestnem časopisu pa je seveda le prva stopnica na poti socialne in ekonomske mobilnosti posameznika.

S soustvarjanjem časopisa imajo brezdomni priložnost naslavljanja širšo javnost in z njo deliti svoja mnenja, čustva, poglede in izkušnje. Preko objavljanja svojih prispevkov pa tudi možnost predstavljanja, samorefleksivnosti ter možnost za umetniško samouresničitev. Gre za pomemben vidik, saj ta družbena skupina sicer nima dostopa do prostorov artikuliranega javnega izražanja. **Širši javnosti pa cestni časopis omogoča vpogled v vidike in svetove brezdomnih ter deluje v smeri preseganja stereotipov o pasivnosti in neustvarjalnosti te družbene skupine.**

Mimoidoči so v proces vključeni in s tem, ko kupijo časopis, podprejo brezdomčev prizadevanje, da na takšen način poskrbi zase. **Interakcija** ju približa in zbliža. Odzivi skozi pisma bralcev kažejo, da **civilni družbi** ni vseeno. Zaveda se, da je brezdomstvo na nek način posledica družbene ureditve, v kateri živimo, in da je družba sama s pogojevanjem dela kot najvišje vrednote ustvarila tovrstno izključenost. Kot kažejo odzivi, ljudje časopis dejansko tudi berejo in ga ne kupijo le, da bi prodajalcu finančno pomagali. Z družbeno kritičnimi vsebinami tako odpiramo poseben prostor za razprave o samem pojavu brezdomstva.

Projekt cestnega časopisa pa ni usmerjen le v ranljivo skupino brezdomcev samih, pač pa je usmerjen v **celotno skupnost**, saj angažira in povezuje brezdomne, strokovnjake, ki se z brezdomci ukvarjajo, ter bodoče strokovnjake – študente in tudi širšo javnost, mimoidoče, katerim je časopis v prvi vrsti tudi namenjen. Namen časopisa je bolj – kot pomoč brezdomcem – poskus v smislu **pomoč za samopomoč**, saj je njegov primarni cilj bolj aktivna in družbeno sprejemljiva participacija te skrite in najbolj socialno izključene populacije v javnem življenju – brez utopičnih pričakovanj po takojšnji rešitvi strukturnih problemov, ki povzročajo brezdomsko problematiko, ali po spremembi njihovih načinov življenja.

Splošna usmeritev časopisa Kralji ulice je v skladu z njegovim naslovom promovirajoča in neobsojajoča za to družbeno skupino. Celoten koncept temelji na **opolnomočanju in zagovorništvu**, ki je v skladu s strokovnimi usmeritvami društva edini način za spoznavanje, pomoč in spremembe v smeri večje solidarnosti in družbene vključenosti populacije, ki je sicer potisnjena na rob družbe.

Časopis Kralji ulice je tudi član mednarodne mreže cestnih časopisov (INSP), ki združuje nad 80 različnih cestnih časopisov iz vsega sveta, ki se dobivajo na letnih konferencah in izmenjujejo primere dobrih praks.

DNEVNI CENTER KRALJI ULICE

Dnevni center Kralji ulice deluje od julija 2006. Nahaja se na lahko dostopni lokaciji v središču Ljubljane, na Poljanski cesti 14. V dnevnem centru se izvajajo številne aktivnosti, ki smo jih razvili na osnovi zaznanih in v našem prostoru nezadostno pokritih potreb brezdomnih in ostalih socialno izključenih skupin. To so potrebe po: prostoru za dnevno bivanje, informiranju, zagovorništvo, pomoči pri urejanju socialnega statusa, pridobivanju veščin za vključevanje v družbeno življenje, podpori pri zastavljanju bolj zahtevnih ciljev ter njihovem doseganju. Program temelji na aktiviranju uporabnikov in njihovi participaciji pri načrtovanju pomoči in samopomoči.

V aktivnosti dnevnega centra se lahko vključijo vsi polnoletni brezdomni in drugi obiskovalci, ki sprejemajo hišni red dnevnega centra.

Nameni programa so: omogočiti prostor za dnevno bivanje brezdomnih ter njihovo kakovostno in osmišljeno preživljanje časa, ponuditi prostor za konstruktivno reševanje osebnih stisk in problemov, ter prostor za samorefektivnost preko druženja in vzpostavljanja osebnih in delovnih odnosov. K sodelovanju želimo pritegniti čim večje število brezdomnih, zato ponujamo **različne programske vsebine**, ki so **dostopne posameznikom z različnimi stopnjami motivacije**. Kljub temu mnogim različne omejitve (realne: razdalja, nepokretnost, ali simbolne: pasivnost in nezaupanje v ustanove nasploh) dostop otežujejo ali onemogočajo.

Ob izvajanju programa ugotavljamo mnoge **nezadovoljene in nepokrite potrebe brezdomnih** ter tudi mnoge stvarne možnosti za njihovo uresničevanje. Predvsem gre za razvoj možnosti za stalno in redno vključevanje brezdomcev v svet dela, za osmišljanje njihovega časa na način, ki bo sprejemljiv njim samim in tudi širši javnosti, ter za razvoj mnogih različnih strokovnih dejavnosti, ki naj podprejo prizadevanja brezdomnih, da si uredijo življenje tako, da bodo manj odvisni od državnih podpor, da se bodo usposobili za doseganje boljšega položaja na trgu dela in začeli živeti bolj samostojno in produktivno.

Program Dnevni center Kralji ulice zajema naslednje aktivnosti:

- DNEVNI DISTRIBUCIJSKI CENTER

Za obiskovalce je odprt vsak delavnik med 10. in 12. ter 15. in 16. uro, ob sobotah pa od 10. do 12. ure. Preostali čas se v dnevnem centru odvijajo ostale dejavnosti (sestanki, delavnice, individualno delo ipd.). V dnevnem centru se obiskovalci lahko pogrejejo,

poklepetajo, pojedjo zajtrk, se pogovorijo s strokovnimi delavci in prostovoljci, igrajo družabne igre, berejo časopise in knjige, ki so na voljo v knjižnici podarjenih knjig. Obiskovalcem je na voljo tudi uporaba računalnika, interneta in telefona ter dostop do najrazličnejših informacij, ki jih potrebujejo (*info točka*). V garderobi podarjenih oblačil in obutve se lahko preoblečejo in se zastonj postržejo v *Frizeraju Kralji ulice*. Občasno v dnevnem centru razdeljujemo podarjene dobrine (kozmetiko, hrano itd.) ter humanitarno pomoč (na primer mleko v sodelovanju z Rdečim križem). Na voljo je tudi možnost varnega shranjevanja osebne lastnine in denarja, ki ga lahko v t. i. *banki* shranijo oziroma varčujejo. V dnevnem centru se izvaja tudi distribucija časopisa Kralji ulice ter ustvarjanje prispevkov za časopis. V posebej določenih terminih se tukaj odvijajo tudi sestanki uredniškega odbora, sestanki aktiva prodajalcev, sestanki prostovoljcev in drugi.

Strokovni delavci in delavke obiskovalcem nudijo **informacije o ostalih programih in oblikah pomoči ter podporo in pomoč pri urejanju socialnega statusa**: urejanje osebnih dokumentov, pridobivanje denarne socialne pomoči, prijava stalnega bivališča, urejanje zdravstvenega zavarovanja, pravna pomoč (pisanje dopisov, ugovorov, prošenj), pomoč pri iskanju zaposlitve, namestitve ipd.

- SVETOVANJE

Strokovni delavci in delavke v dnevnem centru ob posebej določenih terminih nudimo svetovanje, ki se izvaja takrat, ko uporabniki izrazijo potrebo in pripravljenost za individualno delo. Namen svetovanja je pomagati posamezniku do uvida o svoji trenutni življenjski situaciji ter skupaj z uporabnikom ugotoviti, kaj si v svojem življenju želi in kako realistične so te želje. Posledično pa mu pomagati, da odkrije, kaj je naslednji smiseln korak v smeri želene spremembe. Pri svetovanju strokovni delavci in delavke dajemo velik pomen **posameznikovim močnim točkam in pa virom moči**, ki se v njegovem življenjskem polju že nahajajo in jih je smiselno uporabiti.

- DRUŽBENO KORISTNA DELA

Uporabnikom, ki imajo prekrške in jih ne morejo odplačati (predvsem gre za kršitve Zakona o javnem redu in miru – ZJRM), nudimo možnost, da v okviru našega društva opravljajo družbeno koristna dela in s tem odslužijo svojo kazen. V okviru tega podprograma uporabniki pomagajo pri delu v dnevnem centru (urejanje garderobe podarjenih oblačil, shranjevanju lastnine, čiščenju dnevnega centra in kleti). Podpiramo in pomagamo jim pri pisanju ugovorov ter prošenj za družbeno koristna dela.

- ZAPOSLOVANJE IN USPOSABLJANJE NA DELOVNEM MESTU

Preko programa *Usposabljanje na delovnem mestu* (do trimesečni program pridobivanja delovnih izkušenj in delovnih navad, ki ga organizira Zavod RS za zaposlovanje, sofinancirata pa MDDSZ in Evropski socialni sklad) vsako leto v delo v našem društvu

vključimo čim več uporabnikov. Glede na možnosti zainteresirane uporabnike zaposlujeemo tudi preko programa *Javna dela* ter nudimo individualno podporo pri aktivnem iskanju zaposlitve, pisanju prošenj in pripravi na zaposlitveni razgovor.

• USPOSABLJANJE STROKOVNIH DELAVCEV IN DELAVK

Smo učna baza za študente socialne pedagogike (Pedagoška fakulteta) in socialnega dela (Fakulteta za socialno delo). Študente v okviru obvezne prakse vključimo v delo na področju brezdomstva in večkratne socialne izključenosti. Študentom nudimo dostop do teoretskih okvirjev nizkopražnega dela z brezdomci, mentorstvo, strokovno spremljanje ter izkušnjo samostojne izvedbe inovativnega socialnega projekta. Študentje so prisotni in sodelujejo na vseh stopnjah dela z uporabniki, spoznavajo pa tudi delovanje nevladne organizacije.

• PODPORA PROSTOVOLJCEM

V programu sodelujejo številni prostovoljci, ki so nepogrešljivi pri delovanju društva. Gre predvsem za študentke in študente, pa tudi druge občane, ki izrazijo željo, da bi se brezdomcem približali in jim pomagali, predvsem preko socialnih stikov, druženja in skupnega preživljanja prostega časa. Ob tem se razvijajo novi odnosi, vzajemno druženje in medsebojna pomoč. Ponekod gre za skupinske oblike družabništva, drugje za individualne oblike druženja, spremljanja, vzpodbujanja in podpiranja. Prostovoljno delo izvajamo z namenom večje participacije izključenih brezdomcev in širjenja njihovih socialnih mrež onkraj meja brezdomskih krogov. Socialne mreže namreč lahko kompenzirajo nezadosten dostop do družbenih virov in omogočajo vir moči za zadovoljivo spoprijemanje z življenjskimi izzivi.



foto: Marija M. Dobro

Piknik Kraljev ulice na Metelkovi

TERENSKO DELO Z BREZDOMNIMI

Terensko delo je metoda dela s socialno izključenimi skupinami prebivalstva, ki spadajo v t. i. **skrito populacijo**. S terenskim delom se želimo približati uporabnikom v njihovem okolju, na njihovem teritoriju, z namenom **dodajanja moči in zmanjševanja socialne, zdravstvene ter ekonomske škode**. Terensko delo je namenjeno posameznikom in skupinam, ki jih obstoječe službe ne morejo učinkovito doseči, ki nimajo stikov z institucijami, ki so izključeni iz formalnih in neformalnih mrež, zasvojeni z alkoholom in drogami. Med brezdomnimi so zelo pogoste težave v duševnem zdravju in tudi siceršnje slabo zdravstveno stanje (ki je nemalokrat posledica slabega socialnega stanja), neredko pa gre med brezdomci tudi za pojav *dvojnih diagnoz* (prepleta duševne bolezni in zasvojenosti, zaradi česar je iskanje rešitve iz posameznikove situacije toliko težje).

Pragmatično terensko delo z brezdomsko populacijo je pomemben del učinkovitega, celovitega delovanja reševanja brezdomske problematike. Cilj terenskega dela je zmanjševati dejavnike tveganja socialne izključenosti preko **navezovanja stikov** z marginalnimi skupinami, **spodbujanja k spremembam v smeri varnejšega vedenja in večje kakovosti življenja** ter spodbujanja manjše odvisnosti od državne pomoči – torej **usmerjanja k vse večji samostojnosti**.

V okviru programa opravljamo tri vrste terenskega dela: detaširano (poulično), peripatetično in domicilirano (na domu).

Poulično terensko delo izvajamo na ulici, kjer se brezdomni zadržujejo. Terensko delo izvajamo praviloma v paru, pogosto tudi s kakšnim uporabnikom ali prostovoljcem. Terensko delo večinoma opravljamo na javnem prostoru: ulice, trgi, parki, poslovno-trgovski centri, avtobusna, železniška postaja ipd. Brezdomni, brezdomni odvisniki in *dnevni brezdomni* se nekje *udomačijo* bolj kot drugje. Pristop do brezdomcev in socialno izključenih v javnem prostoru ustvarja pogoje za neobremenjeno srečanje enakopravnih posameznikov, na terenu odpadejo za vzpostavitev delovnega odnosa omejujoče hierarhije, ki jih ustvarjajo institucionalni pragi (prisotni pri še tako nizkopražnih programih). Strokovni delavci skupaj s prostovoljci navezujemo nove stike tudi preko že znanih uporabnikov programa.

Peripatetično terensko delo izvajamo na institucijah in organizacijah, kamor brezdomna populacija zahaja. Sodelovanje s sorodnimi organizacijami nam omogoča informiranje večjega števila ljudi, obenem se povezujemo s strokovnimi delavci, ki izvajajo posamezne storitve, in z njimi izmenjujemo izkušnje. Pri vstopanju v institucionalni prostor upoštevamo pravila tega prostora. Pri reševanju brezdomske problematike je nujno sodelovanje z drugimi institucijami, saj gre v večini primerov za zapletene primere. Načrti dela z uporabniki lahko vključujejo tudi druge storitve, zato je konstruktivno sodelovanje med organizacijami ključnega pomena. Z drugimi

ustanovami včasih sodelujemo zaradi destigmatizacije in dedramatizacije kakšnega dogodka. Uporabnike obiskujemo v bolnici ali zavodih za prestajanje kazni in jim nudimo podporo (npr. urejamo zdravniške recepte in zdravila, pomoč pri pridobivanju potrdil o nujnem zdravljenju brez doplačila, urejanje zdravstvenega zavarovanja, pomagamo pa jim reševati tudi bivanjska oziroma nastanitvena vprašanja in omogočiti stike z morebitnimi sorodniki).

Domicilirano terensko delo opravljamo na domu ali pa v t. i. bazah. Obisk na domu opravljamo izključno na povabilo uporabnika ter ga vidimo kot priložnost, da navežemo stike. Pogovorimo se lahko na drugačen način, kot se na ulici ali znotraj organizacije. Z obiskom na domu pridobimo informacije, ki nam pomagajo pri oceni kakovosti bivanja. Omogoča nam drugačno spoznavanje osebe, konkretne ureditve vsakdanjega življenja, spoznavanje prek predmetov in dogodkov v neposrednem okolju. Pri večini naših uporabnikov so razmere slabe in je kakovost bivanja nizka. Vzdržujemo redne stike z uporabniki, ki živijo v negotovih ali neprimernih bivališčih ter v stanovanjskih skupnostih. V primeru, da so naši uporabniki najemniki, posredujemo tudi pri lastnikih. Nudimo tudi pomoč in podporo pri urejanju formalnopравnih obveznosti (priključitev elektrike, vode, odplačevanje dolgov).

Program terenskega dela zajema tudi vidik **skupnostnega dela**. Organiziramo **čistilne akcije odvrženega materiala za injiciranje**, ki predstavlja veliko tveganje najrazličnejših okužb. Na osnovi pregledov terena in poizvedovanj se odločimo za lokacije pobiranja odvrženega materiala. V akcijah sodelujejo prostovoljci ter uporabniki, ki nam pomagajo pri odkrivanju novih lokacij. Pri akcijah uporabljamo pincete in zaščitne rokavice. Pobrane igle dostavimo Društvu za zmanjševanje škode zaradi drog Stigma, od koder jih odpeljejo na varno uničenje. Odvržen material za injiciranje je v veliki meri povezan z brezdomnimi odvisniki. Skupaj z uporabniki se udeležujemo različnih skupnostnih projektov (npr. Oživimo Fužine, nogometno prvenstvo brezdomcev itd.).

UNIVERZA POD ZVEZDAMI



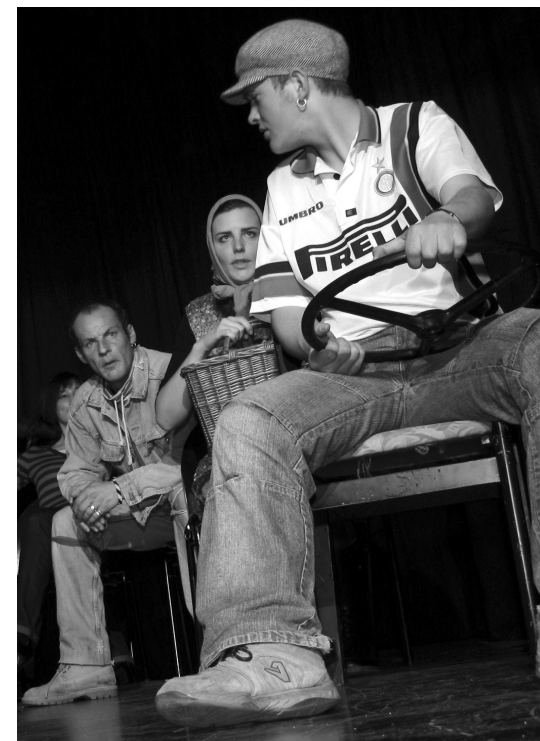
Univerzo pod zvezdami so leta 2006 ustanovili udeleženci delavnice kreativnega pisanja. Gre za **odprto in alternativno obliko izobraževanja**, namenjeno posameznikom, ki so izključeni iz ostalih oblik formalnega in neformalnega izobraževanja. Njen namen je omogočanje dostopnih izobraževalnih in kulturnih vsebin preko organiziranja delovanja najrazličnejših **interesnih skupin** ter različnih **socialnih, izobraževalnih in kulturnih delavnic**. Pod njenim okriljem smo v preteklosti uspešno izvedli naslednje delavnice: računalniško, zaposlitveno, fotografsko, glasbeno, gledališko, stripovsko in delavnico kreativnega pisanja. V dnevnem centru prirejamo likovne razstave ter filmske večere; s pomočjo podarjenih knjig smo vzpostavili *Knjižnico Kralji ulice*, ki jo nameravamo v prihodnje nadgrajevati.

V oktobru 2007 smo organizirali dvodnevno **novinarsko usposabljanje** na temo *Medijsko poročanje o socialnih tematikah*, v katerega so se vključili najrazličnejši strokovnjaki ter predvsem novinarji uporabniških medijev (kot so Kralji ulice) in profesionalni novinarji. Z izobraževanjem smo želeli spodbuditi kredibilno, kakovostno, nediskriminatorno in uravnoteženo novinarsko poročanje o različnih socialnih tematikah, kar posledično pripomore k spreminjanju širšega družbenega odnosa do brezdomstva. V okviru tega projekta smo izvedli tudi **sklop delavnic o novinarskih osnovah**, ki jih je vodila profesionalna novinarka.

Društvo Kralji ulice se je s svojimi projekti že večkrat javno predstavilo, in sicer z **branjem poezije** (literarni večer z naslovom *Nismo v filmu*, ki se je marca 2006 odvijal v Društvu slovenskih pisateljev, *Branje pod zvezdami* na festivalu Sanje avgusta 2006 ter *Pesniški večer s Kralji ulice* v Klubu vrhniških študentov *Zakon* novembra 2006) in **gledališkima predstavama** *Oder življenja* (maj 2006) in *Socialno predoziranje* (februar in marec 2008).

V okviru gledališke delavnice, ki se je kontinuirano izvajala v preteklem in tekočem letu, se je vzpostavila gledališka skupina **Pluribus unum**, ki je v sodelovanju s študentkami socialne pedagogike pripravila predstavo *Socialno predoziranje*.

Omenjeno predstavo je gledališka skupina javno uprizorila na treh predstavah v Ljubljani in Novem mestu. V oktobru 2008 smo sodelavci društva Kralji ulice predstavili kulturne dejavnosti, ki se odvijajo pod okriljem Univerze pod zvezdami, na kulturnem dogodku z naslovom **Kulturni piš v oktobru**. Gledališka skupina *Pluribus unum* je zaigrala kratko igro, nastopil je ulični glasbenik in predstavili smo knjigo Franja Frančiča *Meseno spoznanje*, ki jo je izdalo društvo Kralji ulice, brali poezijo in zgodbe sodelavcev Kraljev ulice. Zavrteli smo tudi **film Marko**, ki je nastal v okviru video delavnice, ki se izvaja v Društvu ter v kooperaciji z Luksuz produkcijo.



Gledališka predstava *Socialno predoziranje*

V okviru Univerze pod zvezdami deluje tudi **Športna sekcija Kralji ulice**, ki organizira različne športne aktivnosti: pohode, plavanje, nogomet, košarko ... Ob vikendih se redno dobiva ekipa Kralji ulice, ki igra nogomet ter sodeluje z lokalnim športnim društvom. Štirje izmed igralcev bodo del slovenske reprezentance zastopali na Svetovnem nogometnem prvenstvu, ki se bo odvijalo decembra v Avstraliji.

Dejavnosti Univerze pod zvezdami omogočajo brezdomcem in ostalim socialno izključenim z manj življenjskimi priložnostmi:

- možnost za pridobivanje novih znanj, veščin in spretnosti, ki jim lajšajo dostop do družbenih virov;
- možnost za razvijanje talentov, interesov in sposobnosti;
- možnost za umetniški razvoj in samouresničitev;
- možnost za aktivacijo in konstruktivno preživljanje časa;
- možnost za razvijanje osebnih in delovnih odnosov (širjenje socialne mreže);
- omogoča jim udejstvovanje na kulturnem področju, pozitivne izkušnje ter odmik z ulice in ulične družbe.

V širšem družbenem smislu pa jim omogoča bolj uspešno in lažje **ekonomsko, kulturno in socialno vključevanje** ter zmanjšuje njihovo kulturno in socialno deprivacijo. Vključevanje v kulturne in izobraževalne dejavnosti socialno izključenim omogoča **pozitivno izkušnjo**, saj so aktivnost, kreativnost in uspeh temelji pozitivne samopodobe, ki pa je pogoj za uspešno ponovno družbeno vključevanje. Univerza pod zvezdami je s svojimi raznolikimi aktivnostmi priložnost za **spoznavanje, sodelovanje, vzajemno učenje ter skupno akcijo** posameznikov z različnimi socialnimi, ekonomskimi, izobrazbenimi in generacijskimi ozadji.

S tovrstnim socialno-pedagoškim kulturnim delom smo naleteli na izjemno pozitiven odziv tako med člani našega društva kot tudi v širši javnosti, zato bomo z njim v prihodnje nadaljevali ter ga v okviru zmožnosti tudi razširjali. V letošnjem letu se tako že kontinuirano izvaja video in gledališka delavnica.

PROGRAM NASTANITVENE PODPORE BREZDOMNIM

V društvu smo v letošnjem letu začeli z izvajanjem pilotskega projekta Razvijanje praktičnegamodelainpolitikenastanitvenepodpore(resettlement)brezdomnimljudem v Sloveniji. Namen projekta je **presegati parcialnost reševanja večdimenzionalnega problema brezdomstva in socialne izključenosti**, in sicer z ustreznim povezovanjem, uskladitvijo ter nadgraditvijo obstoječih ukrepov in programov kot tudi oblikovanje strokovnih smernic za razvoj in aplikacijo celostnega modela nastanitvene podpore v Sloveniji ter sooblikovanje lokalne in nacionalne politike na področju socialnega varstva.

Projekt obsega naslednje **dejavnosti**:

- raziskovanje potreb in možnosti za nastanitvene programe;
- osveščanje javnosti in promocijo novih idej;
- izobraževanje, usposabljanje strokovnjakov in strokovnjakinj;
- strokovni pristop na področju razvijanja novih modelov nastanitvene podpore;
- akcijsko raziskovalno implementacijo modela nastanitvene podpore;
- nadzorovanje in evalviranje akcijskega modela;
- razvoj mrež za oblikovanje politik in pospeševanje razvoja politik za nadaljnji trajnostni razvoj in širšo implementacijo izbranega modela.

Projektne cilje nameravamo doseči z razvijanjem **trajnega partnerstva z norveškimi organizacijami**, ki delujejo na področju brezdomnih ter **podporo strokovne in širše javnosti**.

V društvu menimo, da je ustrezna **nastanitev pogoj za uspešno vključitev v družbo** na vseh drugih področjih človekovega življenja: ekonomskem, socialnem, kulturnem, dodajanje moči najbolj izključenemu delu prebivalstva pa posledično zmanjšuje gospodarske in socialne razlike med prebivalstvom. Projekt izhaja iz načela, da bi morala biti **pravica do stanovanja ena od temeljnih in neodtujljivih pravic ljudi**. Namen projekta je prispevati k uresničevanju te pravice za skupino brezdomnih, ki so praviloma večkratno in izjemno socialno izključeni in imajo slabše možnosti za uresničevanje oziroma doseganje te pravice.

Glede na kompleksnost, dolgotrajnosti in večplastnost socialne izključenosti ter izločenosti iz socialnih mrež menimo, da brezdomni praviloma potrebujejo **celovito podporo** pri ponovnem (ali sploh prvem v življenju) socialnem vključevanju, ki obsega **nastanitveno, zaposlitveno, socialno-odnosno, prostočasovno, kulturno in druge razsežnosti**. Po naših izkušnjah velikokrat sama dostopnost stanovanja ne razreši »avtomatično« težav na drugih področjih; za napredovanje na različnih področjih in doseganje stabilnosti sprememb je praviloma potrebnejša dolgoročnejša socialna podpora na različnih področjih življenja.

Gre za v našem prostoru **ново nastanitveno obliko za brezdomne**, ki se od sedanjih razlikuje predvsem po višjem pragu in obenem večji celostnosti ter usmerjenosti k spremembi/izboljšanju življenjskih razmer na več področjih.

Projekt je usmerjen k doseganju zastavljenih in s časom razvijajočih se **individualnih načrtov**, prilagojenih vsakemu posameznemu uporabniku in njegovim specifičnim potrebam in značilnostim. Pri tem **izhajamo iz že obstoječih virov vsakega posameznika** – njemu lastnih in tistih, ki izvirajo iz njegovih socialnih mrež, ki jih bomo s pristopi opolnomočanja pomagali razvijati in krepiti.

Strokovno spremljanje namestitvene podpore vključuje naslednje dejavnosti:

- redna tedenska srečanja vseh stanovalcev s strokovnima delavcema, zadolženima za stanovanje. Ti sestanki trajajo predvidoma nekaj ur in praviloma vključujejo pripravo skupnega obroka. Na sestankih se pregleda dogajanje v preteklem tednu, stanje financ in poravnavanje obveznosti, vzdrževanje stanovanja, odnosi med sostanovalci itd. ter se ustrezno načrtuje prihodnje obdobje (teden);
- redni stiki med posameznikom in njegovim ključnim delavcem, pri čemer bo osnovna pozornost posvečena doseganju ciljev iz posameznikovega individualnega načrta;
- krizne intervencije, ki vključujejo 24-urno dostopnost obeh strokovnih delavcev v kriznih situacijah, ki bodo okvirno vnaprej opredeljene v pravilih stanovanja;
- občasni obiski strokovnih delavcev v stanovanju, predvsem v zvezi z urejanjem kakih (ne-kriznih) zadev, ki so pač potrebna v zvezi s stanovanjem in bivanjem v njih.

Vključenost v projekt bo vezana na individualni načrt, kar pomeni, da bomo med trajanjem namestitve skupaj s stanovalcem preverjali njegovo doseganje svojih ciljev. Predvidevamo polletno obsežnejše in temeljitejše preverjanje doseganja ciljev, katerega rezultat bo tudi zapisan kot priloga k individualnemu načrtu.

Trenutno imamo vključenih pet stanovalcev v dveh stanovanjih. Do konca leta načrtujemo najem še enega stanovanja za dve osebi. Po izkušnjah iz tujine in lastnega dela z brezdomnimi ocenjujemo, da je potreben za celovito podporo en strokovni delavec za štiri do pet stanovalcev.

Pilotski projekt je podprt s strani finančnega mehanizma EGP in Norveškega finančnega mehanizma ter s strani Mestne občine Ljubljana – oddelek za socialno varstvo.



foto: Maja Kozar

Dobrodošli!

»STARE STVARI V NOVEM OBTOKU«

Prva posredovalnica rabljenih predmetov v Sloveniji

Posredovalnica rabljenih predmetov (v tujini znana pod imenom *Thrift Store*) je oblika socialnega podjetništva, ki ga vodijo humanitarne organizacije z namenom socialnega vključevanja. Osnovna značilnost tovrstnih podjetij je nuditi zaposlitev ter možnost vključitve na odprti trg delovne sile težje zaposljivim osebam ter posledično zmanjšanje socialne marginalnosti. Z zaposlovanjem v socialnem podjetju se omogoča reintegracija socialno izključenih skupin; tako v polje plačanega dela kot tudi v širšo družbo. V posredovalnici se po nizkih cenah prodajajo rabljene ali odvečne stvari, ki jih donirajo posamezniki ali podjetja. Denar od prodanih predmetov se uporabi v skladu z osnovnimi cilji ustanovitve (socialna integracija marginaliziranih skupin, razvoj humanitarne dejavnosti, ekološki cilji). Osnovno področje delovanja dobrotelne posredovalnice je – poleg socialnega – tudi ekološko področje, saj gre za ponovno uporabo predmetov, ki jih nekateri ne rabijo več in bi jih zavrgli, drugim pa lahko pridejo prav.

Posredovalnica ima kot socialno podjetje še širši vidik socialnega vključevanja. Zaradi dostopnih cen lahko v njej nakupujejo ekonomsko deprivilegirani ljudje, kar jim kljub majhnim ekonomskim sredstvom omogoča vključitev v sodobno potrošniško družbo. Simbolno to postavlja zelo pomemben vidik vključitve socialno izključenih, saj lahko življenje v potrošniški družbi pri ljudeh s pomanjkanjem finančnih virov povzroči visoko stopnjo občutka odtujenosti, odrinjenosti ter frustracije. Ustanovitev dobrotelne posredovalnice je v tako skladu z glavno usmerjenostjo društva Kralji ulice, to je t. i. programi »pomoč za samopomoč«.

Projekt posredovalnice rabljenih predmetov se počasi razvija. Ker se v Društvu za pomoč in samopomoč brezdomcev Kralji ulice držimo načela majhnih korakov, smo se odločili, da rabljenim in odvečnim stvarim najprej omogočimo ponoven obtok na stojnici, ki je predvidoma vsako zadnjo soboto v mesecu na Prešernovem trgu – kjer po nizki ceni prodajamo rabljene predmete, ki jih nekateri ne potrebujejo več, drugim pa pridejo še kako prav.

Vabljeni torej, da nam podarite stvari, ki vam doma po nepotrebnem zavzemajo prostor. Sprejemamo jih vsak delavnik na Poljanski 14 med 10. do 12. ter 15. in 16. uro, ob sobotah pa od 10. do 12. ure.



Stojnica posredovalnice rabljenih predmetov

Rezultati prve slovenske raziskovalne naloge o brezdomstvu (Financer MOL, 2005–2006) so objavljeni v dveh knjigah:

Dekleva, B. in Razpotnik, Š. (2007). Brezdomstvo v Ljubljani. Ljubljana: Pedagoška fakulteta v Ljubljani.

Razpotnik, Š. in Dekleva, B. (2007). Na cesti – brezdomci o sebi in drugi o njih. Ljubljana: Pedagoška fakulteta v Ljubljani.

Obe knjigi lahko naročite na Pedagoški fakulteti v Ljubljani,
<http://www3.pef.uni-lj.si/~publikacije/>.

Društvo za pomoč in samopomoč brezdomcev KRALJI ULICE

Kardeljeva ploščad 16
 1000 Ljubljana

Dnevni center za brezdomce
 Poljanska cesta 14
 1000 Ljubljana

Telefon: 059 022 503

E-naslov: www.kraljiulice.org

E-pošta: kraljiulice@gmail.com

TRR za prostovoljne prispevke:
 05100-8012105010, ABanka Vipava d. d.

Davčna številka: 23956046

Matična številka: 2150581

KRALJI ULICE



